

Svätý Duch, ponímanie Svätého Ducha v Starom zákone

Prv, než sa začneme zaoberať chápaním Božieho Ducha v Starom zákone, treba si uvedomiť jeho myšlienkový svet. Vystríhame sa tak rizika anachronizmu, keby sme starozákonné texty čítali tými istými očami, akými čítame napr. dennú tlač. Neustále máme na pamäti, že hľadáme, čo chcel autor vyjadriť použitými obrazmi. Množstvo rôznych obrazov, snažiacich sa však vyjadriť tú istú realitu Božieho Ducha, nás vedie k utvoreniu si predstavy o Božom Duchu a zároveň nás presviedča o tom, že ho nemožno „skryť“ do jednej definície či poučky.

a) Z vyučovania slovenčiny si pripomenieme, aké figúry sa používajú v literárnych textoch: epitetá, metafory, prirovnania, symboly, ...

b) Dávny svet Semitov sa vyjadruje iným spôsobom než náš, ovplyvnený grécko-rímskou jazykovou kultúrou. Slovná zásoba hebrejčiny je jednoduchšia; jedno slovo má viacero významov; nejednotlivé pojmy, ale v prenesenom význame sa použije vecný pojem. Namiesto jedného abstraktného, presne definovaného pojmu (=naša kultúra) Semiti hromadia materiálne výrazy na vyjadrenie nadmateriálnej skutočnosti.

2. Je preto zrejmé, že hebrejčina nemá samostatný výraz pre „duch“. Používa preň slovo „ruach“, ktoré vlastne znamená dych a prúdenie vzduchu (v rôznej intenzite: vietor/vánok/víchor). Výraz „Boží dych“ alebo „Boží vietor“ alebo „Božie vanutie“ môže teda zároveň znamenať „Boží duch“. Nie je bez zaujímavosti všimnúť si podobnosť slovenských slov „duch“ a „dych“. Ak by sme ich napísali hebrejským spôsobom, teda bez samohlások, vždy by to bolo to isté slovo „d-ch“. Tak by sme „b-ž d-ch“ museli prekladať podľa kontextu buď ako „Boží Duch“ alebo ako „Boží dych“. Podobne v latinčine „spiritus“ (duch) súvisí so slovesom „spirare“ (dýchať).

3. Za všetkými starozákonnými výrazmi o Božom Duchu sa skrýva jedna predstava: Boží Duch – práve tak ako vietor prináša vlhu alebo osvieženie v horúčave a ako dych je znakom života človeka – prináša život a je pôvodcom všetkého žijúceho. Bez „ruach“ by v prírode nebolo ani dažďa ani úrody, bez „ruach“ by človek umrel a bez Božieho „ruach“, teda „Ducha“ by nejstvovalo nič, ani svet ani žiaden život. Samotné zvolené materiálne slovo na vyjadrenie „ducha“ hovorí o jeho dynamickom obsahu. Boží Duch je Duchom života, pohybu, vanutia, premeny.

Pôsobenie sv. Ducha v SZ

Výstižným textom k pôsobeniu Božieho Ducha je Ezechiel 37, 1-14. Možno ho čítať najprv tak, že všetky výrazy pre duch/dych/vietor sa nahradia výrazom „ruach“. Vyučujúci to môže zvýrazniť priamo v hebrejskom texte a graficky ukázať výskyt slova. Pri každom „ruach“ treba vnímať všetky v slove obsiahnuté významy. Text dostane nečakané bohatstvo a na základe toho nebude ťažké určiť jeho teologické a duchovné poslanstvo: Boh dáva dych, ducha i svojho Ducha, a tak dáva život; bez jeho prítomnosti by sme boli iba zložená matéria – celok z kostí, šliach a mäsa – bez prítomnosti Ducha/dychu života v sebe. Boh je ten, ktorý svojím „ruach“ oživuje a „oduchovňuje“; Boha poznávame na základe prítomnosti života, životaschopnosti v nás, keď nám dáva výjsť „z hrobu“, lebo nám dáva svoj(ho) „ruach“.

Pôsobenie Sv. Ducha v SZ

V SZ sa Sv. Duch nezjavuje ako osoba ale ako Božia sila, ktorá pretvára ľudské bytosti, aby boli schopné konať výnimočné činy. Tieto činy vždy majú za cieľ posilniť ľud v jeho povolani. Duch prichádza od Boha a orientuje ľudí k Bohu. Preto je to svätý, Duch posvätiťel'.

Duch Boží v dobe sudcov – Duch Boží povoláva sudcov, ktorí sú jednoduchí sedliacki synovia premenení Duchom, schopní nielen vykonať neobyčajné, údatné a mocné skutky, ale sú obdarení novou osobnosťou, aby mohli zastávať určitú funkciu a splniť určité poslanie. (Sdc 3, 10; Sdc 11, 19; Sdc 14, 6; 1Sam 11, 6; Sdc 6, 34)

Duch Boží v dobe kráľov – Kým sudcovia sú iba osloboditelia ustanovení na určitú dobu a po ukončení poslania ich Boží Duch opúšťa, králi sú poverení trvalou funkciou, ktorú dostávajú cez pomazanie. Obrad pomazania, ktorý ich posväcuje, zjavuje nezmazateľný znak Ducha. (1Sam 10, 1; 1Sam 16, 13)

Duch Boží a proroci – Duch Boží otvára prorokov pre Božie Slova, zjavuje im dokonca Božiu slávu (Ez 3, 12; Ez 8, 3) a súčasne im dáva silu „pevne stáť na nohách“ (Ez 2, 1; Ez 3, 24), aby hovorili ľudu Božiu vôľu a zvestovali blížiaci sa súd. Tak Duch Boží robí z prorokov svedkov.

Duch Boží a Služobník Jahveho – poslaním prorokov bolo zvestovať spravodlivosť, úlohou kráľov uskutočniť ju. Úlohou Ebed Jahveho bolo svojím utrpením ospravedlniť mnohých (Iz 53, 11). Všetky tieto poslanca môže vykonať iba Boží Duch.

Duch Boží a ľud – Proroci prorokovali, že Duch Boží sa vyleje na celý ľud podobne ako dážď, ktorý vracia život vysušenej zemi (Iz 32, 15; Iz 44, 3; Ez 36, 25; Joel 3, 1), ako dych života, čo oživí vysušené kosti (Ez 37). Toto vyliatie Ducha spôsobí zrod nového stvorenia a v pretvorených srdciach vzbudí vnímavosť pre Boží hlas, úprimnú vernosť jeho Slovu a zmluve a zmysel pre modlitbu prosby a chvály. Táto vízia je ešte len nádejou, lebo v SZ Duch Boží ešte trvalo neprebýva uprostred ľudu, lebo im ešte nebol daný (Jn 7, 3a)

Duch Boží a Božie Slovo – Od počiatku Duch a Slovo účinkujú spolu. Prorok vydáva svedectvo Slovu, lebo sa ho zmocnil Boží Duch, Ebed Jahve môže niesť národom Slovo spásy, lebo na ňom spočinul Boží Duch. Aby človek bol schopný priľnúť k Slovu, tak iba v moci Božieho Ducha.